

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКА ДЕРЖАВНА ІНЖЕНЕРНА АКАДЕМІЯ**

ПОЛІКАРПОВА АРІНА ІГОРІВНА

УДК 336.663

**«УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ЗА
ТЕХНОЛОГІЄЮ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ»**

Спеціальність 8.03050801 "Фінанси і кредит (за спеціалізованими
програмами)"

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття кваліфікації
магістра з фінансів і кредиту

Запоріжжя – 2016 р.

Магістерсько-кваліфікаційна робота є рукописом.

Робота виконана в Запорізькій державній інженерній академії (м. Запоріжжя)
на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор

Чижова Валентина Іванівна

Рецензент: викладач економічних дисциплін

Запорізького електротехнічного коледжу ЗНТУ

Корнілова І.В.

Захист відбудеться «15» січня 2016 року о 9-00 годині на засіданні
Екзаменаційної комісії у Запорізькій державній інженерній академії за адресою:
69000, м. Запоріжжя, пр. Леніна, 226.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Для сучасної національної економіки характерна нестабільність і висока динамічність зовнішнього середовища. Всі ці фактори надають згубну дію на фінансовий стан підприємства і змушують його керівників постійно приймати рішення в умовах невизначеності. Внаслідок цього на перший план виходять саме фінансові аспекти діяльності підприємства. Одним з таких аспектів є вартість активів підприємства та підтримання їх на достатньому рівні. Політика управління оборотними активами підприємства, у рамках його фінансової політики, формує ідеологію управління фінансами, орієнтовану на реалізацію заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх використання, і в окремому випадку - на збільшення їх вартості і вартості бізнесу в цілому.

В умовах ринкових відносин оборотні активи мають особливо важливе значення, адже є важливим фактором зростання прибутку підприємства. Важливо вміти правильно керувати оборотними активами, розробляти і впроваджувати заходи, що сприяють зниженню матеріалоємності продукції і прискоренню оборотності оборотних активів. Водночас, в організації управління оборотними активами існують проблеми, характерні для більшості підприємств, а саме: нерациональне розміщення оборотних активів між сферою виробництва і сферою обігу, відсутність механізму поповнення оборотних активів, незабезпечення збереження оборотних активів, а також причини, які не залежать від діяльності підприємства, але впливають на стан оборотних активів (інфляція, недосконала податкова політика, загальна криза платежів та ін.). Виникнення цих проблем пов'язане зі складною економічною ситуацією в країні та умовами господарювання підприємств в цій ситуації.

Проблеми удосконалення методології управління оборотними активами, теоретичного та практичного обґрунтування питань, пов'язаних з їх обліком, аналізом та управлінням, вивчалися вітчизняними та зарубіжними вченими-економістами. Серед них І.М. Бойчик, Н.І. Верхоглядова, А.В. Шегда, А.М. Поддєрьогін, В.М. Шелудько, П.С. Харів, В.М. Серединська, О.О. Антонєць, Н.О. Крамзіна, Т.І. Лепейко, О.С. Філімоненков.

Незважаючи на наявність численних теоретичних і практичних розробок, проблеми управління оборотними активами залишаються фрагментарно дослідженими та потребують подальшого наукового обґрунтування.

Актуальність дослідження полягає у тому, що від забезпеченості оборотними активами, їх структури та рівня використання багато в чому залежить ефективність функціонування та фінансова стійкість підприємств. Тому в систему управління оборотними активами поряд з плануванням, нормуванням та обліком входить регулярний аналіз їх складу, динаміки та відповідності потребам поточної виробничо-господарської діяльності.

Мета та завдання роботи. Метою роботи є уточнення і розкриття аспектів управління оборотними активами підприємства за технологією фінансового менеджменту та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу управління оборотними активами.

Завдання роботи полягає у наступному:

- розглянути теоретичні та методичні аспекти управління оборотними активами за технологією фінансового менеджменту;
- здійснити ретроспективний аналіз управління оборотними активами на ПАТ «Запорізький завод феросплавів»;

- надати рекомендації щодо вдосконалення процесу управління оборотними активами на ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

Об'єктом проекту виступає процес управління оборотними активами на підприємстві за технологією фінансового менеджменту.

Предметом проекту є сукупність методичних і прикладних аспектів управління оборотними активами за технологією фінансового менеджменту.

Методи роботи. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних явищ: аналіз і синтез – для проведення аналізу фінансового стану підприємства – бази дослідження; індукція та дедукція – для дослідження ефективності управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів»; порівняння – для оцінки проблем та перспективи розвитку підприємств металургійної промисловості в Україні; спостереження – для надання організаційної характеристики ПАТ «ЗЗФ»; абстрагування – для дослідження ряду теоретичних аспектів управління оборотними активами на підприємствах; аналогії – для дослідження проблем ПАТ «ЗЗФ» як металургійного підприємства в Україні; системний аналіз – для удосконалення організаційного механізму управління оборотними активами ПАТ «ЗЗФ»; структурний аналіз – для дослідження ряду аспектів управління оборотними активами ПАТ «ЗЗФ»; узагальнення – для прогнозування змін складових у процесі управління оборотними активами ПАТ «ЗЗФ».

Інформаційною базою магістерської роботи стали законодавчі та нормативно-правові акти України, фахові періодичні видання, наукові статті вітчизняних вчених-економістів у сфері фінансового менеджменту та фінансового аналізу, річна фінансова звітність ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- удосконалено:
- теоретичні підходи до управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів», які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на організаційно-економічних заходах з розробки політики управління оборотними активами на основі програмно-цільового підходу;
- науково-методичний підхід до оптимізації фінансового циклу ПАТ «Запорізький завод феросплавів», який враховує особливості діяльності підприємства та зовнішні умови діяльності підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у вирішенні актуальних проблем, пов'язаних з удосконаленням методичних підходів до управління оборотними активами на промисловому підприємстві.

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, які представлені в роботі і опубліковані в наукових працях, отримані автором самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені в доповіді на III Міжнародній науково-практичній конференції «Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика».

Публікації. Основні положення роботи опубліковано в матеріалах науково-практичної конференції.

Обсяг та структура магістерської роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дипломної роботи виконаний на 131 сторінці комп'ютерного тексту, в тому числі 21 рисунок, 26 таблиць, 18 формул. Робота містить 6 додатків на 9 аркушах. Список використаних джерел складається із 57 найменувань обсягом 9 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, проведено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, встановлені мета та завдання роботи, наведена інформаційна база магістерської роботи, визначена наукова новизна роботи, наведені публікації та апробації.

У першому розділі розглянуто теоретичні та методичні аспекти управління оборотними активами підприємства за технологією фінансового менеджменту.

Матеріальною основою будь-якого виробництва є засоби виробництва, які складаються із засобів та предметів праці, що беруть участь у створенні продукту.

Оборотні активи як натурально-речовинна категорія — це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу.

В П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» зазначено, що «Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, які не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, або протягом дванадцяти місяців з дати балансу».

Оборотні активи підприємства можна класифікувати таким чином (рисунк 1):

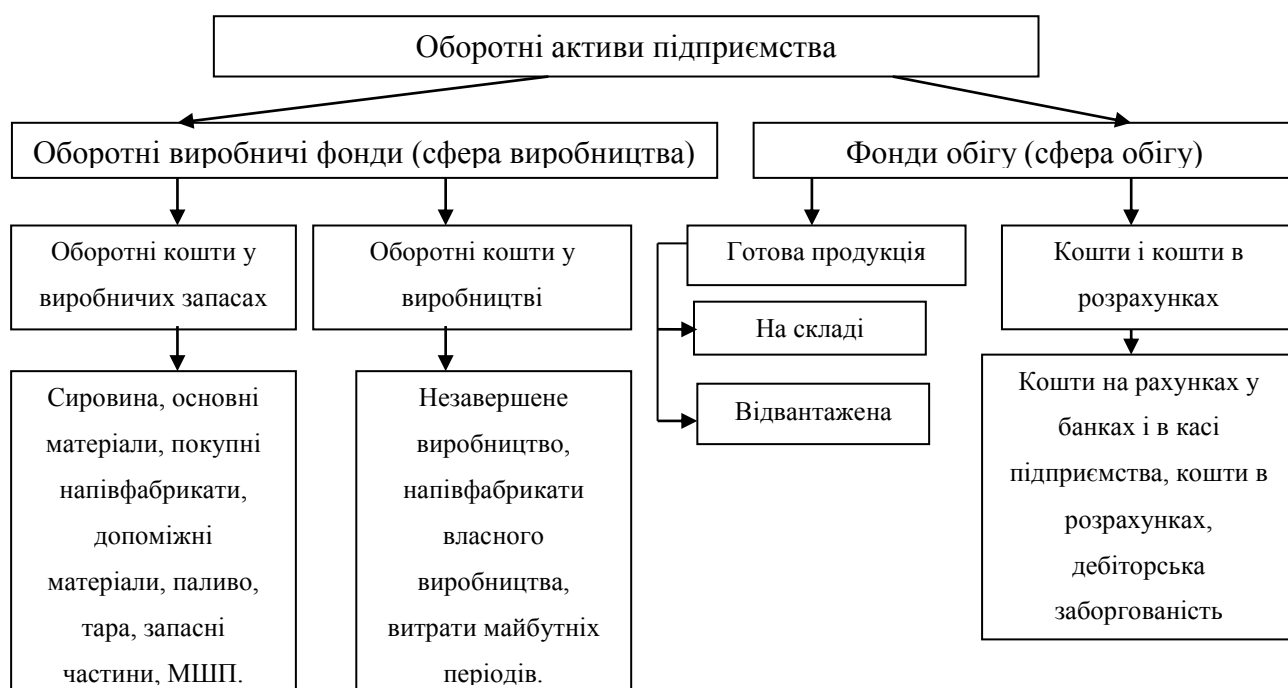

Рис. 1. Оборотні активи підприємства

До виробничих фондів підприємства належать: сировина; основні й допоміжні матеріали; напівфабрикати; паливо; тара; запасні частини для ремонтів; малоцінні і швидкозношувані предмети; незавершене виробництво; напівфабрикати власного виготовлення; витрати майбутніх періодів.

Управління оборотними активами займає велику частину управлінського часу.

Основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати таким чином: забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства. Визначення такої мети пов'язане з двома основними фактами: по-перше, швидка зміна зовнішнього середовища обумовлює прийняття рішень щодо обсягів всіх складових оборотних активів та пропорції між ними, які повинні забезпечувати безперервність діяльності підприємства та забезпечувати достатній рівень його ліквідності, платоспроможності; по-друге, управління оборотними активами має спрямовуватися на забезпечення потенційної можливості отримання підприємством грошових надходжень від використання кожної їхньої складової.

Основні задачі управління оборотними активами представлені на рисунку 2.

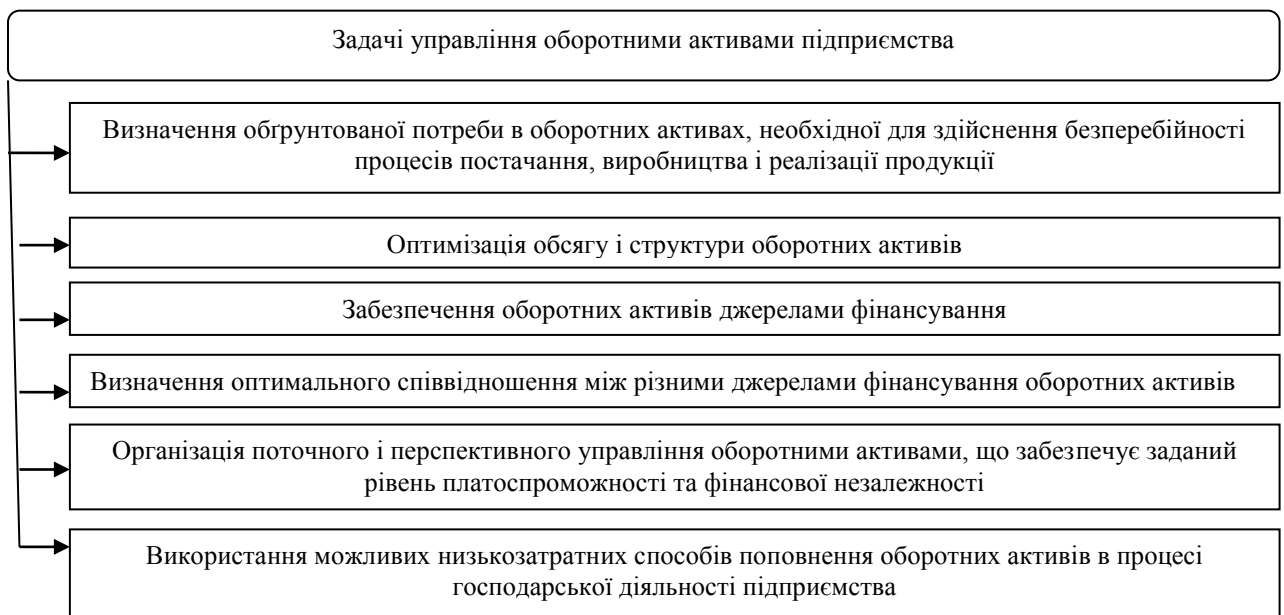

Рис. 2. Задачі управління оборотними активами підприємства

Управління оборотними активами підприємства здійснюється за такими етапами:

1. Аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді.
2. Вибір політики формування оборотних активів підприємства.
3. Оптимізація розміру оборотних активів.
4. Оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів.

Залежно від вибору фінансовим менеджером джерел покриття змінної частини оборотних активів, виділяють чотири стратегії фінансування оборотних активів: ідеальну, агресивну, компромісну, консервативну.

Із зазначених підходів найбільш реальним для підприємства є компромісний підхід. В цьому випадку необоротні активи, постійна частина оборотних активів і приблизно половина частини змінних оборотних активів фінансується за рахунок довгострокових пасивів.

В результаті використання такого підходу підприємство в окремі моменти часу може мати зайві оборотні активи, що негативно позначиться на прибутку, однак це розглядається як плата за підтримку ризику втрати ліквідності на заданому рівні.

У другому розділі подано організаційно-економічну характеристику ПАТ «Запорізький завод феросплавів» та проведено ретроспективний аналіз процесу управління оборотними активами на досліджуваному підприємстві.

Основними видами діяльності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» є виробництво чавуну, сталі і феросплавів, оптова торгівля металами та металевими рудами, оптова торгівля відходами та брухтом.

ПАТ «ЗЗФ» виробляє: марганець металевий; марганець азотований; феросиліцій; феромарганець; феросилікомарганець; вапно металургійне; щебінь.

ПАТ «Запорізький завод феросплавів» перебуває у об'єднаннях «Українська асоціація виробників феросплавів та іншої електрометалургійної продукції», «Запорізький обласний союз промисловців та підприємців (роботодавців) «Потенціал», «Всеукраїнська громадська організація «Асоціація платників податків України».

У своїй діяльності ПАТ «ЗЗФ» керується такими основними нормативними документами: Конституція України; Господарський кодекс України; Податковий кодекс України; Кодекс законів про працю України; Закон України «Про оплату праці»; Закон України «Про акціонерні товариства»; Закон України «Про інноваційну діяльність»; Міжнародні стандарти якості ISO серії 9001; інші законодавчі та нормативні акти.

Внутрішньою нормативною базою регулювання діяльності підприємства є статут підприємства, посадові інструкції, колективний договір між підприємством та його працівниками.

Вищим органом управління ПАТ «ЗЗФ» є загальні збори акціонерів, які обирають наглядову раду, голову правління та голову ревізійної комісії.

ПАТ «ЗЗФ» - підприємство, що має лінійно-функціональну структуру управління, що характеризується розділенням функцій управління по напрямках та чіткою підлеглистю, централізацією управління у середині напрямку.

Кількісний склад підприємства виглядає наступним чином: 5 управлінь; 20 самостійних відділів; 4 основних (плавильних) цехи; 7 допоміжних цехів; 2 служби; 3 лабораторії; 1 база відпочинку та 1 санаторій-профілакторій.

Стратегія діяльності ПАТ «ЗЗФ» спрямована на збільшення обсягів виробництва за рахунок пошуку нових покупців, виходу на міжнародні ринки збуту, впровадження запланованих інвестиційних програм, проведення капітальних ремонтів.

Основні показники діяльності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» наведені у таблиці 1.

За даними таблиці було зроблено наступні висновки:

1. Протягом проаналізованого періоду обсяг товарної продукції в діючих цінах збільшувався з року в рік. Це говорить про зростання попиту на продукцію, нарощення обсягів її виробництва.

2. Обсяги реалізованої продукції також зростали з кожним роком. У 2014 році порівняно з 2013 показник збільшився на 1663023,0 тис. грн. при темпі росту 173,9%, у 2013 році порівняно з 2012 – на 479256,0 тис. грн. при темпі росту 127,0%.

3. Чисельність працівників на підприємстві збільшувалася також: на 937 осіб у 2013 році та на 391 особу у 2014 році.

4. Фонд оплати праці на підприємстві у 2012 році становив 107350,0 тис. грн., у 2013 році – 159042,0 тис. грн., а у 2014 році – 208986,0 тис. грн.

Таблиця 1

Аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2012 – 2014 рр.

Показники	Одиниці виміру	2012 рік	2013 рік	Відхилення, +/-	Темп росту, %	2014 рік	Відхилення, +/-	Темп росту, %
1	2	3	6	7	8	9	10	11
Обсяг товарної продукції в діючих оптових цінах	тис. грн.	1860654,0	2350093,0	+489439,0	126,3	4000742,0	+1650379,0	170,2
Обсяг чистої реалізованої продукції	тис. грн.	1771812,0	2251068,0	+479256,0	127,0	3914091,0	+1663023,0	173,9
Чисельність працівників	осіб	2187	3124	+937	142,8	3515	+391	112,5
Обсяг товарної продукції на одного робітника	тис. грн.	850,8	752,3	-98,5	88,4	1138,2	+385,9	151,3
Фонд оплати праці	тис. грн.	107350	159042	+51692,0	148,2	208986	+49944,0	131,4
Середньорічна заробітна плата	тис. грн.	49,1	50,9	+1,8	103,7	59,5	+8,6	116,9
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	1940556,0	2140733,0	+200177,0	110,3	2886005,0	+745272,0	134,8
Валовий прибуток	тис. грн.	(455487,0)	110335,0	+565822,0	24,2	1028086,0	+917751,0	931,8
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн.	(156904,0)	(42934,0)	+113970,0	26,7	361586,0	+404520,0	746,8
Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	(144826,0)	(126911,0)	+17915,0	87,6	69645,0	+196556,0	154,9
Рентабельність продукції	%	-7,5	-5,9	+1,6	x	2,4	+8,3	x
Рентабельність капіталу	%	-10,1	-18,6	-8,5	x	29,5	+48,2	x

5. Собівартість реалізованої продукції також щороку зростала: у 2012 році вона становила 1940556,0 тис. грн., у 2013 році – 2140733,0 тис. грн., у 2014 – 2886005,0 тис. грн.

6. Досліджуване підприємство отримало валовий прибуток у 2014 році у розмірі 1028086,0 тис. грн., у 2013 році – 110335,0 тис. грн. валового прибутку, 2012 рік приніс валовий збиток у розмірі 455487,0 тис. грн.

7. Чистий прибуток підприємством було отримано лише у 2014 році – 69645,0 тис. грн. Попередні роки з досліджуваного періоду були для підприємства збитковими. У 2012 році чистий збиток складав 144826,0 тис. грн., у 2013 році – 126911,0 тис. грн.

8. Рентабельність продукції ПАТ «ЗЗФ» у 2012 році становила 7,5%, у 2013 році склала -5,9%, а у 2014 році – 2,4%. Такі результати свідчать про те, що продукція підприємства реалізовувалася вкрай неефективно.

9. Рентабельність капіталу підприємства у 2012 році становила -10,1%, у 2013 році склала -18,6%, у 2014 році – 29,5%. Протягом 2012 – 2013 років підприємство отримувало збитки на кожен одиницю сукупного капіталу.

Проаналізувавши склад і структуру оборотних активів ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2012 рік, були отримані наступні результати:

1. Вартість виробничих запасів ПАТ «ЗЗФ» 01 січня 2012 року склала 217239,0 тис. грн. У грудні 2012 року показник складав 144101,0 при темпі росту 66,3% (10,6% від загальної вартості структури активів).

2. Вартість незавершеного виробництва підприємства на початок 2012 року становила 22539,0 тис. грн., за рік показник зріс на 1,3% (550,0 тис. грн.) і у грудні 2012 року становив вже 23072,0 тис. грн. Темп росту показника – 102,4%.

3. На складах підприємства у січні 2012 року знаходилося готової продукції на 116846,0 тис. грн. (5,7% від загальної структури активів). У грудні 2012 року даний показник становив 60837,0 тис. грн. – 6,3% в загальній структурі оборотних активів, при темпі росту – 52,1%.

4. У січні 2012 року підприємство мало у своєму розпорядженні товарів на суму 3,0 тис. грн. Протягом року цей показник скоротився на 1,0 тис. грн. і склав 2,0 тис. грн. при темпі росту показника 66,7%.

5. Сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги у січні 2012 року становила 384767,0 тис. грн. Протягом року показник знизився на 65510,0 тис. грн. Темп росту показника склав 83,0%.

6. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом станом на 01 січня 2012 року складала 284711,0 тис. грн. Протягом року показник підвищився ще на 31595,0 тис. грн. і у грудні складав 316306,0 тис. грн. при темпі росту показника 111,1%.

7. Сума дебіторської заборгованості за виданими авансами ПАТ «ЗЗФ» 01 січня 2015 року становила 1021122,0 тис. грн., що складало 49,8% у загальній структурі оборотних активів підприємства. Протягом року можна було спостерігати значне скорочення показника на 926599,0 тис. грн. і у грудні дебіторська заборгованість за виданими авансами складала вже 94523,0 тис. грн.

8. У структурі оборотних активів ПАТ «ЗЗФ» 01 січня 2012 року 0,1% займала інша поточна дебіторська заборгованість у сумі 2152,0 тис. грн. Протягом року відбулися зміни, які призвели до зростання даної суми на 2680,0 тис. грн. У грудні 2012 року показник іншої дебіторської заборгованості становив 4832,0 тис. грн. при темпі росту 224,5%.

9. Сума грошових коштів ПАТ «ЗЗФ» 01 січня 2012 року складала 30,0 тис. грн. За рік даний показник скоротився на 13,0 тис. грн. і склав 17,0 тис. грн. У структурі оборотних активів показник менше 0,0%.

10. За статтею «Інші оборотні активи» на початку 2012 року було зазначено суму 175,0 тис. грн. За рік сума скоротилася на 94,0 тис. грн. і станом на 31 грудня 2012 року становила 81,0 тис. грн.

11. Вартість оборотних активів ПАТ «Запорізький завод феросплавів» у грудні 2012 року скоротилася на 1086558,0 тис. грн. порівняно з січнем і склала 963028,0 тис. грн. при темпі росту показника 47,0%.

Розглянувши дані щодо аналізу оборотних активів ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2013 рік, можна зробити наступні висновки:

1. Вартість запасів підприємства на початку 2013 року становила 228012,0 тис. грн. (23,7% від загальної вартості оборотних активів). За рік показник зріс на 5,6% (+98370,0 тис. грн.) і у грудні 2013 року становив 326382,0 тис. грн. при темпі росту показника 143,1%.

2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги підприємства станом на 01 січня 2013 року становила 319257,0 тис. грн. (33,2% у загальній структурі оборотних активів). Протягом року показник зріс на 8,8% і становив уже 467302,0 тис. грн. або 42,0% у структурі оборотних активів підприємства. Темп росту показника – 146,4%.

3. Дебіторська заборгованість за виданими авансами у січні 2013 року становила 94523,0 тис. грн., що складало 9,8% від загальної структури оборотних активів підприємства. За рік показник скоротився на 8,8% і склав 11639,0 тис. грн. при темпі росту 12,3%.

4. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у січні 2013 року становила 316306,0 тис. грн. або 32,8% від загальної суми оборотних активів підприємства. У грудні 2013 року показник склав 22,2% у структурі активів – 246630,0 тис. грн. Темп росту показника становить 77,9%.

5. Інша поточна дебіторська заборгованість ПАТ «ЗЗФ» станом на 01 січня 2013 року складає 4832,0 тис. грн., а на кінець року – 13478,0 тис. грн. Темп росту показника – 278,9%. В структурі оборотних активів показник становить 0,5% та 1,2% на початку і наприкінці року відповідно.

6. Сума грошових коштів підприємства за 2013 рік зросла на 133,0 тис. грн. протягом року (150,0 тис. грн. проти 17,0 тис. грн.). Темп росту показника – 882,4%.

7. Загалом вартість оборотних активів ПАТ «ЗЗФ» у 2013 році зросла на 150202,0 тис. грн. при темпі росту 115,6%.

Проаналізувавши склад і структуру оборотних активів ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2014 рік, можна зробити наступні висновки:

1. На початок року вартість запасів, які знаходилися у розпорядженні підприємства, становить 326382,0 тис. грн., що складало 29,3 % від загальної структури оборотних активів. Протягом року вартість запасів знизилася на 110766,0 тис. грн. (на 14,0%) і станом на 31 грудня 2014 року становила вже 215616,0 тис. грн. Таку тенденцію можна вважати позитивною, так як на ПАТ «ЗЗФ» було використано наявні запаси, а не витрачено кошти на придбання нових.

2. Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги на початку 2014 року становила 467302,0 тис. грн. або 42,0% від загальної структури оборотних активів. За рік даний показник зріс на 437696,0 тис. грн. і становив 904998,0 тис. грн. (64,3 % від загальної структури оборотних активів). Зростання розміру дебіторської

заборгованості є негативним явищем, оскільки надання товарного кредиту у надмірному обсязі призводить до скорочення прибутку підприємства.

3. Дебіторська заборгованість за виданими авансами на початку 2014 року складала 11639,0 тис. грн. або 1,0 % від загального обсягу оборотних активів ПАТ «Запорізький завод феросплавів». Станом на кінець 2014 року даний показник становить 12447,0 тис. грн. або 0,9% у структурі оборотних активів, тобто у порівнянні з початком року – на 808,0 тис. грн. більше, та на 0,1% менше.

4. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на початку 2014 року становила 22,2% у структурі оборотних активів або 246630,0 тис. грн. При темпі росту показника 18,0% у грудні 2014 року показник склав 44371,0 тис. грн. (3,2%). Скорочення даного показника є позитивним, оскільки фіскальними органами було враховано податкову переплату, раніше здійснену підприємством.

5. Стаття «Інша поточна дебіторська заборгованість» 01 січня 2015 року становила 13478,0 тис. грн. або 1,2% у структурі оборотних активів. Протягом року показник зріс на 10,0% або на 144374,0 тис. грн. Такий стан справ є негативним, тому що зростання дебіторської заборгованості негативно впливає на ліквідність підприємства та загрожує його платоспроможності.

6. Протягом 2014 року ПАТ «ЗЗФ» вдалося збільшити кількість грошових коштів на рахунку в банку та в касі підприємства. На початок року даний показник склав 150,0 тис. грн., а 31.12.2014 – 22712,0 тис. грн. Таке зростання показника є позитивним для підприємства, тому що грошові кошти є найбільш ліквідним активом.

7. Сума інших оборотних активів у січні 2014 року складала 47649,0 тис. грн., а наприкінці року – 48844,0 тис. грн., що на 1195,0 тис. грн. більше при темпі росту показника 102,5%.

Важливою характеристикою оборотних активів є визначення їх ліквідності і взагалі – ліквідності балансу.

Виконання умов ліквідності у 2012 – 2014 роках має такий вигляд:

- 01 січня 2012 року: $A1 \leq P1$; $A2 \leq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \geq P4$;
- 01 січня 2013 року: $A1 \leq P1$; $A2 \leq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \geq P4$.
- 01 січня 2014 року: $A1 \leq P1$; $A2 \leq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \geq P4$.
- 31 грудня 2014 року: $A1 \leq P1$; $A2 \geq P2$; $A3 \geq P3$; $A4 \geq P4$.

Таке співвідношення не дає змоги говорити про те, що баланс ПАТ «Запорізький завод феросплавів» у 2014 році був ліквідним.

Розглянувши результати аналізу ліквідності балансу ПАТ «Запорізький завод феросплавів» протягом 2012 – 2014 років, можна зробити висновок, що підприємство має значні проблеми з ліквідністю і не здатне розраховуватися за зобов'язаннями належним чином.

Показники аналізу ділової активності ПАТ «ЗЗФ» відображені у таблиці 2.

Показники ділової активності ПАТ «ЗЗФ» за 2012 – 2014 роки

№	Назва показника	Станом на 01.01.2012	Станом на 01.01.2013	Станом на 01.01.2014	Станом на 31.12.2014	Відхилення 01.01.2013 до 01.01.2012	Відхилення 01.01.2014 до 01.01.2013	Відхилення 31.12.2014 до 01.01.2014	Відхилення 31.12.2014 до 01.01.2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Коефіцієнт оборотності активів	4,09	0,56	1,00	1,74	-3,53	+0,44	+0,74	-2,35
2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,46	0,60	1,01	1,64	+0,14	+0,41	+0,63	+1,18
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, днів	0,60	0,95	3,05	4,21	+0,35	+2,10	+1,16	+3,61
4	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	600	379	118	86	-221	-261	-32	-514
5	Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	783	600	356	220	-183	-244	-136	-563
6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	5,41	5,09	7,72	10,65	-0,32	+2,63	+2,93	+5,24
7	Коефіцієнт оборотності основних засобів	-0,27	-0,13	-0,06	0,04	+0,14	+0,07	+0,1	+0,31
8	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	4,72	10,74	108,97	65,15	+6,02	+98,23	-43,82	+60,43

Аналіз ділової активності публічного акціонерного товариства «Запорізький завод феросплавів» дав наступні результати:

1. Коефіцієнт оборотності активів вказує на те, скільки грошових одиниць реалізованої продукції припадає на одну грошову одиницю вартості активів. Коефіцієнт оборотності активів ПАТ «ЗЗФ» після різкого спаду на кінець 2012 року зберіг тенденцію до зростання, що є позитивним.

2. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження обсягу позичок, наданих підприємству. Тенденція до зростання даного

показника свідчить про те, що ПАТ «ЗЗФ» збільшило швидкість оплати своєї заборгованості.

3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік відбувся оборот коштів, вкладених підприємством у розрахунки з покупцями і замовниками. На кінець проаналізованого періоду значення коефіцієнту складало 4,21, тобто на 1,16 більше, ніж станом на січень 2014 року. Тенденція до зростання показника є позитивною.

4. Строк погашення дебіторської заборгованості показує термін, за який відбувається погашення покупцями заборгованості перед підприємством. На 31.12.2014 року показник склав 86 днів. Скорочення терміну погашення дебіторської заборгованості є позитивним для підприємства, тому що відбувається надходження коштів і підприємство підвищує свою ліквідність.

5. Строк погашення кредиторської заборгованості підприємства вказує на те, за який термін підприємство здійснює розрахунки зі своїми кредиторами. На кінець проаналізованого періоду термін погашення кредиторської заборгованості склав 220 днів, що на 136 днів менше, ніж станом на 01.01.2014 року. Динаміка даного показника є позитивною.

6. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів відображає число оборотів матеріальних запасів за проаналізований період. Зростання коефіцієнту оборотності матеріальних запасів є позитивним явищем, тому що це вказує на зростання ліквідності оборотних активів та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

7. Для ПАТ «Запорізький завод феросплавів» на кінець проаналізованого періоду значення коефіцієнта оборотності основних засобів було 0,04, що на 0,10 більше, ніж у січні того ж року. Зростання даного показника говорить про те, що оборот основних засобів підприємства поступово пришвидшується.

8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства. Наприкінці 2014 року показник знаходився на рівні 65,15, що на 43,82 менше, ніж станом на 1 січня 2014 року. Зниження показника свідчить про зменшення ефективності використання власного капіталу підприємства.

Отже, розрахувавши показники ділової активності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2012 – 2014 роки, можна зробити висновок, що підприємство поступово зміцнює своє становище, оскільки спостерігається зростання коефіцієнтів оборотності активів та власного капіталу, скорочуються терміни погашення кредиторської та дебіторської заборгованості.

У третьому розділі подані пропозиції щодо удосконалення управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за технологією фінансового менеджменту.

Для ефективного управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів» необхідно розробити власну політику управління оборотними активами.

Управління активами підприємства в межах корпоративної фінансової політики передбачає розробку і реалізацію: політики комплексного управління активами; політики управління необоротними активами; політики управління оборотними активами.

Необхідність розробки вказаних напрямів корпоративної фінансової політики полягає в тому, що вони дозволяють формувати ефективну систему управління фінансами на підприємстві, орієнтовану на максимізацію його ринкової вартості.

Політика управління оборотними активами підприємства є системою обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну величини і структури його оборотних активів.

При управлінні активами підприємства важлива роль належить методу оптимізації співвідношення оборотних і необоротних активів, який здійснюється на підставі ряду принципів:

1. Врахування найближчих перспектив розвитку операційної діяльності і форм її диверсифікації. Обсяги оборотних і необоротних активів підприємства, які формуються на первинній стадії його діяльності, повинні мати певний резервний потенціал, що забезпечує можливості приросту продукції і диверсифікації операційної діяльності в найближчому майбутньому.

2. Забезпечення відповідності співвідношення формованих оборотних і необоротних активів обсягу, структури виробництва і збуту продукції.

3. Забезпечення оптимальності співвідношення оборотних і необоротних активів з позиції ефективності господарської діяльності.

4. Забезпечення можливостей високого обороту активів в процесі їх використання.

З урахуванням вищезазначених принципів здійснюється оптимізація структури активів підприємства, яка спрямована на забезпечення його фінансової безпеки.

Головна мета управління оборотними активами в контексті забезпечення фінансової безпеки полягає в забезпеченні їх достатності для нормального функціонування підприємства, а також в найефективнішому їх використанні у виробничо-господарській діяльності.

На основі аналізу економічної сутності кожної складової оборотних активів і врахування зарубіжного й вітчизняного досвіду, можна запропонувати такі напрями управління оборотними активами підприємства (рисунок 3).

Рис. 3. Напрями управління оборотними активами підприємства

Система управління оборотними активами підприємства розробляється за такими основними етапами:

- аналіз оборотних активів підприємства в попередньому періоді: аналіз динаміки загального обсягу та складу оборотних активів підприємства, аналіз оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі, аналіз

рентабельності оборотних активів, аналіз основних джерел фінансування оборотних активів;

- вибір політики формування оборотних активів підприємства;
- оптимізація обсягів оборотних активів;
- оптимізація співвідношення постійної та змінної частин оборотних активів;
- забезпечення необхідної ліквідності оборотних активів;
- мінімізація втрат оборотних активів у процесі їх використання;
- формування принципів, що визначають фінансування окремих видів оборотних активів;
- оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів.

Для забезпечення ефективної діяльності підприємств необхідне застосування програмно-цільового підходу до процесу управління оборотними активами.

Програмно-цільове управління оборотними активами підприємства на основі системного підходу припускає комплексне вирішення проблем їх ефективного управління через раціональне використання оборотних активів шляхом розроблення програми і мети, спрямованої на її виконання. В процесі взаємного узгодження мети, програмних заходів і ресурсних потреб здійснюється не тільки їх взаємоузгодження, але і варіантний аналіз шляхів вирішення проблеми. Саме цими особливостями програмно-цільового підходу пояснюється його вибір для вирішення проблем в галузі вдосконалення процесу управління оборотними активами підприємства.

Програмою управління оборотними активами підприємств є сукупність послідовно виконуваних задач, пов'язаних єдиною метою, спрямованих на вдосконалення процесу управління оборотними активами в умовах заданих обмежень (рисунк 4).

Рис. 4 – Логічна схема програмно-цільового управління оборотними активами підприємства

Програма управління оборотними активами спрямована на виконання наступних дій:

- формування необхідної потреби в оборотних активах: визначення їх цільового обсягу і розміру структурних складових;

- забезпечення заданого рівня співвідношення джерел покриття потреби в оборотних активах;
- ефективне співвідношення між структурними елементами оборотних активів, достатнє для забезпечення довгострокової виробничої і результативної фінансової діяльності підприємства.

Таким чином, управління оборотними активами підприємства, здійснюване відповідно до принципів програмно-цільового управління, здатне стати провідним напрямом вдосконалення процесу управління оборотними активами на ПАТ «Запорізький завод феросплавів».

Розробка і реалізація програмно-цільового управління є ефективним способом рішення актуальних проблем, що вимагають зосередження ресурсів, концентрації дій, цільової орієнтації засобів, що використовуються, і узгодженості дій.

Обґрунтоване використання засобів досягнення мети забезпечить інваріантність вирішення поставлених задач і підвищить ефективність використання оборотних активів підприємств в умовах змін зовнішнього середовища.

ПАТ «ЗЗФ» для найефективнішого управління власними оборотними активами необхідно вжити заходів щодо оптимізації свого фінансового циклу.

Управління фінансовим циклом представляє собою основний зміст управління фінансами підприємства і його грошовими потоками. Чим менша тривалість фінансового циклу, тим менше фінансових ресурсів потрібно для фінансування виробничих потреб підприємства.

На тривалість фінансового циклу впливають такі чинники: тривалість виробничо-комерційного (або операційного) циклу підприємства та його окремих стадій; темпи зростання обсягів діяльності; рівень інфляції та необхідність створення страхових резервів виробничих запасів; сезонність виробництва, реалізації та постачання сировиною; стан кон'юнктури на ринку сировини та ринку готової продукції.

Оптимізація фінансового циклу – одна з головних цілей діяльності фінансових служб підприємства, оскільки це дає йому значний ефект. Шляхи скорочення фінансового циклу пов'язані зі скороченням виробничого циклу, зменшенням часу обороту дебіторської заборгованості, збільшенням часу обороту кредиторської заборгованості.

Основними напрямками скорочення тривалості виробничого циклу є: удосконалення технології виробництва; застосування продуктивнішого високотехнологічного устаткування; автоматизація виробництва і застосування гнучких інтегрованих процесів; спеціалізація і кооперування виробництва; організація потокового виробництва; залучення висококваліфікованого персоналу.

Дебіторська заборгованість – це тимчасове заморожування оборотних активів у господарській діяльності даного підприємства, що стає причиною його фінансових ускладнень. Якщо відносини між підприємствами передбачають можливість виникнення дебіторської заборгованості, то в договорах необхідно передбачати штрафні санкції за несвоєчасну оплату покупцями вартості товарів, готової продукції, робіт і послуг.

Основними напрямами управління дебіторською та кредиторською заборгованістю для ПАТ «Запорізький завод феросплавів» мають стати:

- аналіз замовлень, оформлення розрахунків і встановлення характеру дебіторської та кредиторської заборгованості;
- ABC-аналіз у відношенні до дебіторів;
- аналіз заборгованості за видами продукції для визначення невігідних, з точки зору інкасації, товарів;
- оцінка реальної вартості існуючої дебіторської та кредиторської заборгованості;
- зменшення дебіторської заборгованості на суму безнадійних боргів;
- контроль за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначення конкретних розмірів знижок при достроковій оплаті;
- оцінка можливості факторингу – продажу дебіторської заборгованості.

Для ефективного управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів», як і будь-якому іншому промислому підприємству, необхідна підтримка з боку держави. Тому керівництву необхідно звертатися до органів влади та ініціювати наступні заходи:

1. Стратегічні пріоритети для розвитку вітчизняної промисловості.
2. Державну інвестиційну політику.
3. Регулювання зовнішньоекономічних зв'язків.
4. Політику у сфері природних монополій.
5. Співробітництво в реструктуризації галузі.
6. Співробітництво у соціальній сфері.
7. Співробітництво в екологічній сфері.

ВИСНОВКИ

1. Мета даної магістерської роботи щодо уточнення і розкриття аспектів управління оборотними активами підприємства за технологією фінансового менеджменту та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення процесу управління оборотними активами – досягнута. Завдання магістерської роботи виконані.

2. В першому розділі роботи розглянуто теоретичні та методичні аспекти управління оборотними активами підприємства за технологією фінансового менеджменту.

3. Матеріальною основою будь-якого виробництва є засоби виробництва, які складаються із засобів та предметів праці, що беруть участь у створенні продукту.

4. Оборотні активи як натурально-речовинна категорія — це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу.

5. До виробничих фондів підприємства належать: сировина; основні й допоміжні матеріали; напівфабрикати; паливо; тара; запасні частини для ремонтів; малоцінні і швидкозношувані предмети; незавершене виробництво; напівфабрикати власного виготовлення; витрати майбутніх періодів.

6. Основну мету управління оборотними активами доцільно трактувати таким чином: забезпечення оптимальних обсягів усіх складових, які сприятимуть підвищенню економічної вигоди підприємства.

7. Управління оборотними активами підприємства здійснюється за такими етапами: аналіз оборотних активів підприємства у попередньому періоді; вибір політики формування оборотних активів підприємства; оптимізація розміру оборотних активів; оптимізація співвідношення постійної і змінної частин оборотних активів.

8. У другому розділі подано організаційно-економічну характеристику ПАТ «Запорізький завод феросплавів» та проведено ретроспективний аналіз процесу управління оборотними активами на досліджуваному підприємстві.

9. Основними видами діяльності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» є виробництво чавуну, сталі і феросплавів, оптова торгівля металами та металевими рудами, оптова торгівля відходами та брухтом.

10. Стратегія діяльності ПАТ «ЗЗФ» спрямована на збільшення обсягів виробництва за рахунок пошуку нових покупців, виходу на міжнародні ринки збуту, впровадження запланованих інвестиційних програм, проведення капітальних ремонтів.

11. Розрахувавши показники ділової активності ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за 2012 – 2014 роки, можна зробити висновок, що підприємство поступово зміцнює своє становище, оскільки спостерігається зростання коефіцієнтів оборотності активів та власного капіталу, скорочуються терміни погашення кредиторської та дебіторської заборгованості.

12. У третьому розділі подані пропозиції щодо удосконалення управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів» за технологією фінансового менеджменту.

13. Для ефективного управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів» необхідно розробити власну політику управління оборотними активами.

14. Управління активами підприємства в межах корпоративної фінансової політики передбачає розробку і реалізацію: політики комплексного управління активами; політики управління необоротними активами; політики управління оборотними активами.

15. Необхідність розробки вказаних напрямів корпоративної фінансової політики полягає в тому, що вони дозволяють формувати ефективну систему управління фінансами на підприємстві, орієнтовану на максимізацію його ринкової вартості.

16. Політика управління оборотними активами підприємства є системою обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну величини і структури його оборотних активів.

17. ПАТ «ЗЗФ» для найефективнішого управління власними оборотними активами необхідно вжити заходів щодо оптимізації свого фінансового циклу.

18. Управління фінансовим циклом представляє собою основний зміст управління фінансами підприємства і його грошовими потоками. Чим менша тривалість фінансового циклу, тим менше фінансових ресурсів потрібно для фінансування виробничих потреб підприємства.

19. Для ефективного управління оборотними активами ПАТ «Запорізький завод феросплавів», як і будь-якому іншому промисловому підприємству, необхідна підтримка з боку держави. Тому керівництву необхідно звертатися до

органів влади та ініціювати наступні заходи: стратегічні пріоритети для розвитку вітчизняної промисловості, державну інвестиційну політику, регулювання зовнішньоекономічних зв'язків, політику у сфері природних монополій, співробітництво в реструктуризації галузі, співробітництво у соціальній сфері, співробітництво в екологічній сфері.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ У НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАННЯХ

В інших виданнях:

1. Полікарпова А.І. Вітчизняний досвід управління оборотними активами в практиці фінансового менеджменту // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції "Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика", 20 листопада 2015р. (м. Запоріжжя). – С. 443 – 445.

АНОТАЦІЯ

Полікарпова А.І. Управління оборотними активами за технологією фінансового менеджменту – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота на здобуття кваліфікації магістра з фінансів і кредиту. Запорізька державна інженерна академія, Запоріжжя, 2016.

Робота присвячена вивченню механізму та удосконаленню процесу управління оборотними активами за технологією фінансового менеджменту.

Проведено детальний ретроспективний аналіз процесу управління оборотними активами на ПАТ «Запорізький завод феросплавів». Досліджено склад, структуру оборотних активів. Виконано аналіз ліквідності балансу та показників ділової активності підприємства. Подано рекомендації щодо вдосконалення процесу управління оборотними активами.

Ключові слова: оборотні активи, виробничі запаси, готова продукція, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, малоцінні швидкозношувані предмети, грошові кошти, баланс.

АННОТАЦИЯ

Поликарпова А.И. Управление оборотными активами по технологии финансового менеджмента – Рукопись.

Магистерская квалификационная работа на получение квалификации магистра финансов и кредита. Запорожская государственная инженерная академия, Запорожье, 2016.

Работа посвящена изучению механизма и усовершенствованию процесса управления оборотными активами по технологии финансового менеджмента.

Проведен детальний ретроспективний аналіз процесу управління оборотними активами на ПАО «Запорожский завод ферросплавов». Изучены состав,

структура оборотных активов. Выполнен анализ ликвидности баланса и показателей деловой активности предприятия. Поданы рекомендации по усовершенствованию процесса управления оборотными активами.

Ключевые слова: оборотные активы, производственные запасы, готовая продукция, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, малоценные быстроизнашиваемые предметы, денежные средства, баланс.

ANNOTATION

Polikarpova A.I. Management of current assets on the technology of financial management - Manuscript.

Master's qualification work for a qualification magistrate finance. Zaporizhzhya State Engineering academy, Zaporizhzhya, 2016.

The work is devoted to study of the mechanism and improves the management of current assets on the technology of financial management.

A detailed retrospective analysis of the management of current assets in the PAO "Zaporizhzhya Ferroalloys Plant". The composition, the structure of current assets was studied. The analysis of balance sheet liquidity indicators and business activity. Posted recommendations for improving the management of the current assets.

Keywords: current assets, inventories, finished goods, accounts receivable, accounts payable, low-value items, cash balance.